

آینده‌نگاری سلامت اجتماعی ایران

مجری: دکتر بهزاد دمازی

گروه: سلامت اجتماعی

سال شروع: ۱۳۹۲

سال پایان: ۱۳۹۳

چکیده

مقدمه

سلامت اجتماعی یکی از ابعاد سلامت است که در سالیان اخیر اهمیت آن مورد توجه قرار گرفته است. با توجه به تغییرات روزافزون در جهان، پیش‌بینی حوادث و روندهای احتمالی آینده و میزان تأثیر آن‌ها بر سلامت اجتماعی ضروری به نظر می‌رسد و پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر روندهای جهانی آینده بر روی مؤلفه‌های سلامت اجتماعی کشور انجام گرفته است.

روش‌شناسی

مطالعه حاضر یک مطالعه کیفی از نوع اثرهای متقاطع است. ابتدا با بررسی متون روندها و حوادث احتمالی جهانی در آینده شناسایی و دسته‌بندی شدند. سپس به کمک آن‌ها پرسشنامه‌ای طراحی شد. این پرسشنامه در اختیار خبرگان قرار گرفت و نظرات آن‌ها پس از جمع‌آوری، کدگذاری شده و مورد تحلیل قرار گرفتند و چگونگی تأثیر رویدادهای آینده بر روی مؤلفه‌های سلامت اجتماعی از این طریق به دست آمد. روندهای احتمالی آینده به چهار دسته اصلی شامل تغییرات جمعیتی، تغییرات منابع، تغییرات اقلیمی و جهانی شدن تقسیم‌بندی شدند که شامل ۱۲ گروه از حوادث می‌باشند.

یافته‌ها

در مورد تأثیر مسن‌تر شدن جمعیت بر سلامت اجتماعی از نظر خبرگان دو دیدگاه متفاوت وجود داشت. عده‌ای از مصاحبه‌شوندگان معتقد بودند در حال حاضر ما سالمندانی افسرده و منزوی داریم که تعاملات اجتماعی اندکی دارند و اگر به همین صورت پیش برویم در آینده با افزایش نسبت تعداد سالمندان به کل جمعیت سلامت اجتماعی کاهش خواهد یافت، اما به اعتقاد برخی دیگر، هر سالمند کانونی است که سایر افراد را به دور خود جمع می‌کند و سالمندان می‌توانند باعث افزایش سرمایه اجتماعی جامعه شوند. از سوی دیگر به دلیل افزایش نسبت سرباری، گروه مولد باید بیشتر کار کند و فرصت کمتری برای اوقات فراغت و تعامل با خانواده و دوستان و کار داوطلبانه برای اجتماع و جامعه خواهد داشت. گسترش شهرنشینی دو روند دارد: «افزایش ابر شهرها (متروپل‌ها) و شهرهای بزرگ» و «افزایش شهرهای کوچک و متوسط» که اولی اثر منفی بر سلامت اجتماعی خواهد داشت و دومی اثر مثبت. روند مهاجرت به صورت کنونی در طولانی‌مدت باعث خروج نخبگان و سرمایه‌های فکری از کشور و در واقع فرار ژن‌ها خواهد شد و باینکه ممکن است فرد مهاجرت‌کننده بتواند خود را با شرایط جدید وفق دهند و ارتباطات اجتماعی خوبی در کشور جدید داشته باشند ولی در حال پیوند خود با کشور مادری و بالطبع آن بسیاری از ارتباطات و تعاملات خود را از دست داده‌اند و به نظر می‌رسد که در کل مهاجرت باعث کاهش سلامت اجتماعی ایرانیان خواهد گردید. گسترش اینترنت و شبکه‌های اجتماعی نوع ارتباط بین فردی در جامعه را دستخوش تغییر خواهد کرد و باعث ایجاد

روابط مجازی بین افراد می‌شود که این روابط مجازی باینکه کمیت زیادی دارند اما اغلب ممکن است سطحی باشند که باعث کاهش سرمایه‌های اجتماعی واقعی خواهد شد. خشک‌سالی‌ها و تغییرات اقلیمی نیز با ایجاد فقر و مهاجرت به‌طور غیرمستقیم سلامت اجتماعی را مورد تهدید قرار خواهند داد. جهانی‌شدن نیز تأثیرات مثبت و منفی فراوانی بر سلامت اجتماعی ایرانیان خواهد داشت. تحلیل نظرات خبرگان نشان می‌دهد که روندهای آینده در چهار حیطه تغییرات جمعیتی، تغییرات منابع، تغییرات اقلیمی و جهانی‌شدن بالقوه تأثیرات متغیر و بیشتر منفی بر روی سلامت اجتماعی ایرانیان دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

درمجموع با توجه به روندهای چهارگانه جهانی، اتفاق مهم آینده، چالش منابع است که اثر نهایی و بالقوه آن در افزایش نابرابری‌ها و سپس تهدید اجتماعی بروز می‌یابد، از آنجایی که نابرابری‌ها به‌عنوان کلیدی‌ترین عامل خطر سلامت جوامع مطرح هستند، راهکار مثبت کردن تأثیر روندهای جهانی بر سلامت اجتماعی ایرانیان مدیریت بحران نابرابری‌ها است که از پیش‌بینی و اتخاذ راهبردهای پیشگیرانه در هر چهار منبع شروع می‌شود. علاوه بر آن تدوین برنامه ملی سلامت اجتماعی، ورود هدفمند اجزای آن به برنامه‌های ششم و هفتم توسعه کشور و رصد ملی شاخص‌های مختلف سلامت اجتماعی از جمله سرمایه اجتماعی ضروری است.

کلیدواژه: آینده‌پژوهی، آینده‌نگاری، سلامت اجتماعی، تغییرات اقلیمی، سالمند.